

Protokollsutdrag

Sammanträdestid	2025-12-15 kl 09:00-13:00
Plats	Funktionsstödsförvaltningen, Fänriksgatan 1
Utses att justera	Madeleine Håkansson (V)
Justeringen	2025-12-18
Protokollet omfattar	§128

Underskrifter	Sekreterare	 Jesper Salö
	Ordförande	 Roko Kursar (L)
	Justerande	 Madeleine Håkansson (V)

Beslutande ledamöter

Roko Kursar (L) (Ordförande)
Bengt Persson (S) (Vice ordförande)
Susanne Jönsson (S)
Munir Niazi (S)
Bahhar Mohammadi Norén (S)
Joakim Larsson (M)
Lise-Lott Douhane (M)
Uno Hansson (SD)
Stefan Claesson (SD)
Madeleine Håkansson (V)
Asma Naim Ahmad Saleh (MP) ersätter Jenny Cecilia Carlbom (MP)
Björn Karlsson Lenander (M) ersätter Malin Ahlström (M) (Andre vice ordförande)
Marcus Falk (V) ersätter Carin Gustafsson (V)

Ej tjänstgörande ersättare

Drita Kolgjini (S)
Karin Elisabeth Granér (L)
Karin Leo (M)
Jane Sophie Charlotte Olin (SD)
Jeanette Persson (SD)
Nina Delfin (V)

Övriga närvarande

Jesper Salö (nämndsekreterare)
Charlotte Widén Odder (förvaltningsdirektör)
Annika Gottfridsson (ekonomichef)
Joakim Hansson (avdelningschef stöd, assistans och daglig verksamhet)
Mikael Mannsdorff (avdelningschef LSS-bostäder)
Viktoria Åkesson (avdelningschef kansli, kommunikation och kvalitet)
Albert Hyseni (avdelning socialpsykiatri, boende och barn)
Åhörare från allmänheten
Lina Bergendorff Zetterman (personalföreträdare, Saco)
Tobias Segerheden (personalföreträdare, Vision)
Hampus Nilsson (utredare ekonomiavdelningen)

§ 128 Att leva som andra – Att åldras som andra

FSN-2025-5856

Sammanfattning

Medellivslängden för personer med intellektuell funktionsnedsättning har ökat markant de senaste decennierna. Detta är förstås en positiv utveckling, men kräver att resurser, kompetens och organisatorisk beredskap anpassas för att möta målgruppens behov även vid högre ålder.

Med anledning av detta har förvaltningen initierat ett arbete för att förbättra förutsättningarna för målgruppen. Satsningen går under namnet Att leva som andra – Att åldras som andra. I detta ingår flera aspekter av att stärka målgruppens levnadsvillkor, bland annat genom satsningar på hälsa, särskild kompetensutveckling för stödpersonal och utveckling av lämpliga boendeanternativ.

Arbetet syftar till att stärka jämlikheten, höja livskvaliteten och säkerställa att rätten till goda levnadsvillkor gäller genom hela livet.

Beslut

1. Funktionsstödsnämnden godkänner informationen.
2. Funktionsstödsnämnden ger förvaltningen i uppdrag att fortsätta utveckla arbetet gentemot äldre med LSS-insats i enlighet med det som framgår av ärendet.

Beslutsgång

Ordförande finner att det enbart finns ett förslag till beslut vilket är att godkänna informationen.

Ordförande frågar nämnden om förslaget är rätt uppfattat och om nämnden i så fall kan besluta i enlighet med detta. Efter jakande svar finner ordförande att en enig nämnd godkänner informationen.

Beslutsunderlag

- G-Tjänsteskrivelse FSN 251215 - Att leva som andra - Att åldras som andra
- Beslut FSN-AU 251204 (§223) Att leva som andra – Att åldras som andra
- Beslut FSN-AU 251106 (§199) Att leva som andra – Att åldras som andra
- Remiss till föreningar kopplade till funktionsstödsförvaltningens brukarråd
- Remissvar från FUB Malmö
- Remissvar från Fontänhuset
- Remissvar från Autism Skåne
- Remissvar från Malmö Anhörigförening
- Presentation FSN 251215 - Allt leva som andra - Att åldras som andra

Tjänsteskrivelse

Datum

2025-10-30

Vår referens

Hampus Nilsson

Controller

hampus.nilsson@malmo.se

Att leva som andra – Att åldras som andra

FSN-2025-5856

Sammanfattning

Medellivslängden för personer med intellektuell funktionsnedsättning har ökat markant de senaste decennierna. Detta är förstås en positiv utveckling, men kräver att resurser, kompetens och organisatorisk beredskap anpassas för att möta målgruppens behov även vid högre ålder.

Med anledning av detta har förvaltningen initierat ett arbete för att förbättra förutsättningarna för målgruppen. Satsningen går under namnet Att leva som andra – Att åldras som andra. I detta ingår flera aspekter av att stärka målgruppens levnadsvillkor, bland annat genom satsningar på hälsa, särskild kompetensutveckling för stödpersonal och utveckling av lämpliga boendalternativ.

Arbetet syftar till att stärka jämlikheten, höja livskvaliteten och säkerställa att rätten till goda levnadsvillkor gäller genom hela livet.

Förslag till beslut

1. Funktionsstödsnämnden godkänner informationen.
2. Funktionsstödsnämnden ger förvaltningen i uppdrag att fortsätta utveckla arbetet gentemot äldre med LSS-insats i enlighet med det som framgår av ärendet.

Beslutsunderlag

- G-Tjänsteskrivelse FSN 251117 - Att leva som andra - Att åldras som andra

Beslutsplanering

Funktionsstödsnämndens arbetsutskott 2025-11-06

Funktionsstödsnämnden 2025-11-17

Ärendet

Funktionsstödsförvaltningen föreslår att nämnden ska verka för att utveckla arbetet gentemot äldre med insats enligt LSS. Detta innefattar utveckling av metoder, arbetssätt och samverkansformer som syftar till att möta äldres behov och tillförsäkra alla Malmöbor rätten till en god ålderdom samt öppnande av LSS-boende särskilt riktade till äldre brukare. Förvaltningen kommer även att utreda möjligheterna till mobila stödteam specialiserade på den äldre målgruppen.

Målsättningen är att bättre tillgodose lagstiftningens intentioner om goda levnadsvillkor och möjlighet att leva som andra – också i livets senare skeden. För att leva som andra innefattar också att åldras som andra – att genomgå faser i livet där förutsättningar, behov, intressen och sociala sammanhang förändras.

Aldrande med funktionsnedsättning

LSS-lagstiftningens krav på goda levnadsvillkor gäller naturligtvis även för äldre, men begreppets innehåll kan förändras i takt med stigande ålder. Nya behov kan uppstå samtidigt som andra försvinner, intressen förändras och livets tempo saktar ner. Rätten att åldras och erfara livets föränderliga faser har dock inte alltid varit given för den här gruppen, och fortfarande finns begränsningar i hur stödet utformas i livets senare skeden.

Från institutionalisering till medborgarskap

Under 1900-talets första hälft betraktades personer med intellektuell funktionsnedsättning som en grupp som borde hållas avskild från det övriga samhället, vilket ledde till åtgärder som internering på stora institutioner och tvångssterilisering. De betraktades inte som fullvärdiga medborgare, utan snarare som 'eviga barn' som behövde vård och fostran genom hela livet.

Under 1960-talet påbörjades en genomgripande förändring inom funktionshinderspolitiken, där intentionerna gradvis skiftade – från segregation till integration och delaktighet. Den institutionella logiken började ifrågasättas, och idéer om normalisering och jämlikhet fick allt större genomslag. Den så kallade normaliseringsprincipen betonade att personer med intellektuell funktionsnedsättning skulle ges möjligheter att leva liv som så långt möjligt liknade den övriga befolkningen, med tillgång till sysselsättning, bostad och fritidsaktiviteter.

I takt med detta stärkta medborgarskap och större möjligheter till självbestämmande, motverkades också föreställningen om de "eviga barnen". Detta till förmån för ett mer differentierat livslopp, där personer med intellektuell funktionsnedsättning också kom att betraktas som vuxna. I praktiken har dock begreppet "vuxen" ofta kommit att innebära 'icke äldre', det vill säga personer under 65 år. Därmed har ålderdomen i hög grad förblivit en osynliggjord livsfas för den här gruppen.

För varken i LSS eller dess förarbeten lyfts äldre som en särskild grupp med egna behov och förutsättningar. Snarare fokuserar lagstiftningen på att särskilja personer med funktionsnedsättning från äldre personer – bland annat genom att uttryckligen exkludera personer över 65 år, samt dem vars funktionsnedsättningar bedöms beror på ”naturligt åldrande”. Åldrande och äldre har således aldrig varit en integrerad del av lagstiftningens syfte och tillämpning.

Lagstiftningens ambition har snarare varit att skapa förutsättningar för normalisering och delaktighet i livets aktiva vuxenfas – den period då vi förväntas vara som mest oberoende och produktiva. Detta har inneburit insatser och arbetssätt som främjar rätten till självständigt boende, arbete, personlig utveckling, självbestämmande och självständighet. Den här aktiva fasen kan dock drastiskt skilja sig från hur åldrande och ålderdom ofta ter sig. För äldre, både med och utan intellektuell funktionsnedsättning, kan förutsättningar för ett gott liv och delaktighet i större utsträckning handla om bra boende, trygghet, social samvaro, god vård och omsorg – snarare än om en vardag riktad utåt mot den allmänna sfären – mot daglig verksamhet, arbete, föreningsengagemang och så vidare.

LSS:s inriktning mot att främja ett självständigt och aktivt vuxenliv har därmed i vissa avseenden resulterat i att de fysiska, psykiska och sociala förändringar som kommer med åldrande och ålderdom delvis har osynliggjorts i policy och praktik. Kunskap, stöd och arbetssätt är i hög grad utformade för att skapa möjlighet till ett ’normalt’ vuxenliv, men brister därigenom delvis i att ge förutsättningar för ett ’normalt’ äldrelev.

Bristande kompetens, organisation och samverkan

Lagstiftningens brister på äldreområdet ska förstås mot bakgrund av att antalet och andelen äldre med personkretstillhörighet vid införandet av LSS var betydligt lägre än idag. Medellivslängden för personer med intellektuell funktionsnedsättning har ökat markant de senaste decennierna. Detta är förstås en positiv utveckling, men ställer också krav på att resurser, kompetens och organisatorisk beredskap anpassas för att möta målgruppens behov även vid högre ålder.

Trots att antalet äldre vuxit kraftigt sedan lagen trädde i kraft 1994 konstaterar bland andra Sveriges kommuner och regioner (SKR) att kunskapen om äldre med intellektuell funktionsnedsättning är bristfällig. Det saknas nationella policydokument och riktlinjer, och i kommuner är ofta kompetens, metoder och arbetssätt otillräckliga för att möta behoven.

I en studie framkommer att personal på LSS-boenden uppfattar brukares pensionering från daglig verksamhet som en risk för hälsa och delaktighet. Orsaken är brist på kompetens, riktlinjer, arbetssätt och resurser för att kunna utforma ett ändamålsenligt stöd när livssituationen förändras. Forskning visar även att boendepersonal ofta är

kritisk till de hälso- och sjukvårdsinsatser som erbjuds äldre med intellektuell funktionsnedsättning, då de upplever att hälso- och sjukvårdspersonal har bristande kunskaper om funktionsnedsättningens konsekvenser. Bilden stöds av bland andra Socialstyrelsen som konstaterar att hälso- och sjukvården på många områden behöver medvetandegöras och kompetensstärkas för att personer med funktionsnedsättning ska få tillgång till jämlik vård.

Äldre personer med boende enligt LSS riskerar därmed att hamna i ett mellanrum där varken äldreomsorg, sjukvård eller LSS tillhandahåller det stöd, den service och den omsorg som krävs för att möta individens behov fullt ut. Ett tydligare helhetsperspektiv, samordnade arbetssätt och strategier behövs för att säkerställa att även denna grupp försäkras rätten att åldras på sina egna villkor.

LSS-boende för äldre i Malmö

För personer med intellektuell funktionsnedsättning börjar åldrandet ofta tidigare än hos andra. Krämpor, demenssjukdomar, diabetes, hjärt- och kärlsjukdomar och andra förändringar och sjukdomar som associeras med åldrande uppträder inte sällan redan i 50-årsåldern. Enligt SKR beräknas nästan hälften av de som bor i grupp- och servicebostäder i Sverige om tio år vara 55 år eller äldre, och 30 procent väntas vara över 65. Av de som idag bor på Malmös LSS-boende är över en tredjedel 55 år eller äldre. Av dessa har omkring 150 nått pensionsålder och är 65 år eller äldre, motsvarande 17 procent av samtliga brukare. Även i Malmö väntas gruppen äldre brukare växa under den kommande tioårsperioden.

Att öppna särskilda LSS-boende för äldre kan förbättra möjligheterna att möta behoven och skapa förutsättningar för fler brukare att få erfara livsloppets förändringsprocesser på lika villkor som andra. Erfarenheter från kommuner som har etablerat sådana boenden, redovisade i en rapport från SKR, visar på betydande fördelar, både ur organisatoriskt och kvalitativt perspektiv. I samma rapport uppger många äldre personer inom målgruppen att de, med rätt stöd och anpassning, föredrar att bo tillsammans med andra äldre framför att bo i åldersblandade boenden.

Nedan lyfts fyra centrala aspekter av vad särskilda LSS-boenden för äldre kan innebära för målgruppen.

1. Äldras och bo som andra

Som tidigare konstaterats finns brister inom funktionshinderområdet som begränsar möjligheterna för personer med intellektuell funktionsnedsättning att åldras som andra. Stöd och service till äldre personer inom LSS har i stora delar utgått ifrån funktionsnedsättningen, varför förändringar och behov som följer av åldrandet riskerar att osynliggöras.

Den ofta starka kvarboendepincipen kan ses som ett uttryck för detta. Principen, eller synsättet som det snarare handlar om, innebär att den enskilde har rätt att bo i sin bostad hela livet och ska inte tvingas eller uppmanas att flytta, även om behoven förändras. Motiven bakom detta grundas bland annat i att varje enskilt LSS-boende förväntas kunna anpassa stöd och service efter den enskildes behov oavsett ålder, varför flytt inte ska vara nödvändig för att uppnå lagens krav. Genom kvarboendepincipen försäkras också att den enskilde inte tvingas flytta för att det ska passa kommunens organisation. Dessa motiv är förstås legitima och viktiga för att säkerställa stabilitet och kontinuitet för brukaren, men kan vara problematiska att upprätthålla i praktiken och kan medföra utmaningar och begränsningar för individen.

Enligt Socialtjänstlagen 5§5 ska kommuner ”inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd”. Många äldre utan LSS-beslut väljer att flytta till seniorboenden för att få ökad trygghet, gemenskap med personer i samma livsfas och god tillgång till vård och omsorg. Att erbjuda äldre personer med LSS-beslut motsvarande möjligheter till anpassade boendeformer skulle därmed stärka möjligheterna att leva som andra och bör inte betraktas som en inskränkning av kvarboendepincipen. Snarare kan inrättandet av LSS-boende för äldre innebära ett erkännande av åldrandets realiteter inom LSS, och av att äldre med funktionsnedsättning kan ha behov och önskemål som är svåra att tillgodose i åldersblandade boenden.

2. Gemenskap och delaktighet

På 40 LSS-boenden i Malmö är det mer än 40 år mellan den yngsta och den äldsta brukaren. På en handfull boenden är åldersglappet över 60 år. Stora åldersskillnader behöver inte nödvändigtvis vara problematiskt i sig, men det kan konstateras att sådana ålderskonstellationer är ovanliga i boenden utanför LSS-sfären.

När åldersskillnaderna är stora ökar sannolikheten för att yngre och äldre boende har olika förväntningar på aktiviteter och former för social samvaro. Boendets gemensamma utrymmen kan upplevas stökiga och illa anpassade för äldre personers behov. Vidare kan omställningen från ett rutindrivet arbetsliv till en friare pensionärstillvaro innebära att de tidigare vägarna till aktiviteter, gemenskap och sociala

sammanhang krymper. För den som blir kvar hemma medan grannarna fortsätter gå till daglig verksamhet finns därmed risk för ökad ensamhet och sysslolöshet.

Stora åldersskillnader kan också medföra utmaningar för boendets personal att på ett fullgott sätt anpassa aktiviteter, service och stöd efter en eller två äldres behov och förutsättningar. Genom att inrätta särskilda LSS-boenden för äldre kan verksamheten i högre grad utformas utifrån brukargruppens behov, intressen och livssituation. Detta skapar bättre förutsättningar för social gemenskap med grannar i samma livsfas, vilket i sin tur kan bidra till mer innehållsrika dagar och en verksamhet som i högre grad kan målgruppsanpassas.

3. Hälsa och tillgänglighet

Eftersom åldersrelaterade sjukdomar ofta debuterar tidigt hos personer med intellektuell funktionsnedsättning är nära tillgång till medicinsk kompetens avgörande, så att behov av vård och omsorg kan förebyggas och tillgodoses. På LSS-boende för äldre finns större möjlighet att integrera och anpassa den kontinuerliga medicinska uppföljningen på sätt som liknar reguljära äldreboenden, där tillgången till sjuksköterskor, arbetsterapeuter och läkare ofta är större än på åldersblandade LSS-boenden. Därutöver skapas förutsättningar att knyta till sig medicinsk personal med särskild kompetens kring behov av vård och omsorg hos äldre personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Alla befintliga LSS-boenden kan inte fullt ut anpassas för att möta åldrande brukares förändrade fysiska behov, vilket i vissa fall kan innebära begränsad självständighet och ökad risk för skador. Genom att erbjuda äldre brukare möjlighet att flytta till särskilt anpassade LSS-boende kan en högre grad av självständighet bestå, samtidigt som vardagen blir enklare och tryggare.

Att erbjuda målgruppen utökad tillgång till vård, omsorg och förbättrad fysisk tillgänglighet bör därmed inte ses som ett avsteg från LSS intentioner, utan som ett sätt att stärka rätten att åldras och möta åldrandets behov på samma villkor som andra.

4. Kompetens

Som SKR och andra aktörer konstaterat är kompetensen om åldrande hos personer med intellektuell funktionsnedsättning begränsad. Avsaknaden av nationella riktlinjer och arbetssätt gör det svårt att systematiskt och samordnat möta målgruppens behov. Att säkra och utveckla specialkompetens kring intellektuell funktionsnedsättning, demenssjukdomar och andra åldersrelaterade förändringar och behov är därmed en stor utmaning – särskilt med tanke på att personer över 65 år bor på omkring 70 olika boenden i staden. Den kompetens som finns har därmed begränsade förutsättningar att nå ut till mer än enskilda brukare som bor på ett boende där kompetensen råkar finnas.

Men med boende särskilt riktade mot äldre kan sådan specialistkompetens samlas och nå större delar av målgruppen. Boende kan också fungera som hubb för utveckling av metoder och arbetssätt för spridning till personal i åldersblandade boenden.

Ett steg på vägen

LSS-boende för äldre är inte lösningen på samtliga utmaningar kopplade till åldrande och äldre inom LSS. Dock kan en sådan boendeform utgöra en plattform och utgångspunkt för kontinuerligt lärande och kunskapshöjande arbete och motverka osynliggörandet av åldrande inom funktionshinderpolitik och -praktik. Eftersom nationella riktlinjer och förhållningssätt saknas behöver de enskilda kommunerna ta ett större ansvar när det kommer till att säkerställa att personer med LSS-insatser försäkras goda levnadsvillkor inte bara som barn och vuxna, utan också som äldre. Förvaltningen menar därför att särskilda boenden för målgruppen är ett viktigt första steg varifrån satsningen gentemot äldre brukare kan inledas och förankras.

Ansvariga

Annika Gottfridsson Ekonomichef
Charlotte Widén Odder, Direktör

Från: Jesper Salö
Skickat: den 11 november 2025 13:42
Till: Jesper Salö
Ämne: Remiss - Att leva som andra – Att åldras som andra (FSN-2025-5856)
Bifogade filer: Lista på mottagande föreningar.pdf; Remissunderlag gällande ärendet Att leva som andra - Att åldras som andra.pdf

Vad tycker ni om förslaget om att utveckla arbetet gentemot äldre med LSS-insats? (Remiss gällande ärendet ”Att leva som andra – Att åldras som andra”)

Medellivslängden för personer med intellektuell funktionsnedsättning har ökat de senaste decennierna. Detta är förstås en positiv utveckling men kräver att resurser, kompetens och organisatorisk beredskap anpassas för att möta målgruppens behov även vid högre ålder.

Med anledning av detta har funktionsstödsförvaltningen påbörjat ett arbete för att förbättra förutsättningarna för målgruppen äldre. Satsningen kallas **Att leva som andra – Att åldras som andra** och handlar om att stärka målgruppens levnadsvillkor, bland annat genom satsningar på hälsa, särskild kompetensutveckling för stödpersonal och utveckling av lämpliga boendalternativ för att stärka jämlikheten, höja livskvaliteten och säkerställa att rätten till goda levnadsvillkor gäller genom hela livet.

Innan funktionsstödsnämnden ska fatta beslut i frågan skickas underlaget ut till de organisationer som samverkar med funktionsstödsförvaltningen för att inhämta eventuella synpunkter (se bifogad lista på föreningar).

Så här svarar man

Om din förening har några synpunkter – skriv ner dessa och skicka det till oss.

Ni kan skriva ner era synpunkter genom att svara på detta mejl eller skriva ner era synpunkter i ett annat dokument (till exempel ett dokument med er logotyp) och sedan bifoga detta när ni svarar. Oavsett hur ni svarar får ni gärna följa råden här längre ner i detta mejl så att det blir enklare för oss att samla in era synpunkter.

Skicka ert svar till adressen fsf@malmo.se senast **söndagen den 7 december 2025 klockan 12:00**. Döp gärna mejlet till ”Synpunkter på ärendet Att leva som andra – Att åldras som andra dnr. FSN-2025-5856”. Glöm inte att skriva vilken förening ni svarar för.

Råd när man svarar på remiss

Börja gärna med att berätta om ni är positiva eller negativa till det som står i ärendet.

Om ni vill lämna fler synpunkter på olika delar i ärendet så skriv använd då gärna samma rubriker som finns i ärendet och motivera gärna era synpunkter.

Det är helt frivilligt att svara på denna remiss. Om förslaget inte berör er förening eller om ni inte vill eller kan svara så bara bortse från detta utskick.

Ärendet ”Att leva som andra – Att åldras som andra” kommer efter denna remiss att lyftas på funktionsstödsnämnden och era svar kommer då att vara en del av ärendet.

Jesper Salö
Kanslisamordnare och nämndsekreterare

MALMÖ STAD

Funktionsstödsförvaltningen

Kansli-, kommunikations- och kvalitetsavdelningen

Fänriksgatan 1

205 80 Malmö

jesper.salo@malmo.se

Telefon: 040 34 04 34

Organisationer som samverkar med Funktionsstödsförvaltningen i Malmö stad

Föreningar:

Hörselskadades förening

Malmö dövas förening Svenske

Synskadades förening

Afasiföreningen i Malmö med omnejd

Alzheimer föreningen i Malmö

Astma- och Allergiföreningen i Malmö

Bröstcancerföreningen Skåne

DHR Malmö

FIFH

Föreningen HjärtLung Malmö

Malmö fibromyalgiförening

Neuroförbundet Malmö

Njurförbundet i Sydsverige

Personskadeförbundet RTP

Positiva gruppen Syd

Reumatikerföreningen Malmö

RME Riksförbundet för ME-patienter Skåne

Strokeföreningen Malmö

Sydvästra Skånes diabetesförening

Värnet Malmö

Attention Malmö

Autism Skåne

Dyslexiförbundet i Malmö

FUB i Malmö

Föreningen Antons hus

Föreningen Grunden Malmö

Organisationer som samverkar med Funktionsstödsförvaltningen i Malmö stad

Föreningar:

Hjärnkoll Malmö

Tisaman

Vattenverkstaden

Fontänhuset

Frisk & Fri, lokalförening i Malmö

FRISK

Föreningen Sofia Kultur

Lajvet-psykiskt hälsoforum

Libra Balans Skåne

Mind Malmö

OCD-föreningen i Malmöområdet

RSMH

Shedo

Spelberoendes förening

SPES

Stilla-Koncernen

Ångestsällskapet ÅSS

Anhörig Malmö

Föreningen Fenix Malmö

Föreningen funkisfamiljer

Kamratföreningen Komigen

Malmö anhörigförening

Malmöfrivilliga samhällsarbetare

RFHL

RFSU-Malmö

Kamratföreningen NU

Remissunderlag

Datum

2025-10-30

Vår referens

Hampus Nilsson

Controller

hampus.nilsson@malmo.se

Att leva som andra – Att åldras som andra

FSN-2025-5856

Sammanfattning

Medellivslängden för personer med intellektuell funktionsnedsättning har ökat markant de senaste decennierna. Detta är förstås en positiv utveckling, men kräver att resurser, kompetens och organisatorisk beredskap anpassas för att möta målgruppens behov även vid högre ålder.

Med anledning av detta har förvaltningen initierat ett arbete för att förbättra förutsättningarna för målgruppen. Satsningen går under namnet Att leva som andra – Att åldras som andra. I detta ingår flera aspekter av att stärka målgruppens levnadsvillkor, bland annat genom satsningar på hälsa, särskild kompetensutveckling för stödpersonal och utveckling av lämpliga boendalternativ.

Arbetet syftar till att stärka jämlikheten, höja livskvaliteten och säkerställa att rätten till goda levnadsvillkor gäller genom hela livet.

Förslag till beslut

1. Funktionsstödsnämnden godkänner informationen.
2. Funktionsstödsnämnden ger förvaltningen i uppdrag att fortsätta utveckla arbetet gentemot äldre med LSS-insats i enlighet med det som framgår av ärendet.

Beslutsunderlag

- G-Tjänsteskrivelse FSN 251117 - Att leva som andra - Att åldras som andra

Beslutsplanering

Funktionsstödsnämndens arbetsutskott 2025-11-06

Funktionsstödsnämnden 2025-11-17

Ärendet

Funktionsstödsförvaltningen föreslår att nämnden ska verka för att utveckla arbetet gentemot äldre med insats enligt LSS. Detta innefattar utveckling av metoder, arbetssätt och samverkansformer som syftar till att möta äldres behov och tillförsäkra alla Malmöbor rätten till en god ålderdom samt öppnande av LSS-boende särskilt riktade till äldre brukare. Förvaltningen kommer även att utreda möjligheterna till mobila stödteam specialiserade på den äldre målgruppen.

Målsättningen är att bättre tillgodose lagstiftningens intentioner om goda levnadsvillkor och möjlighet att leva som andra – också i livets senare skeden. För att leva som andra innefattar också att åldras som andra – att genomgå faser i livet där förutsättningar, behov, intressen och sociala sammanhang förändras.

Aldrande med funktionsnedsättning

LSS-lagstiftningens krav på goda levnadsvillkor gäller naturligtvis även för äldre, men begreppets innehåll kan förändras i takt med stigande ålder. Nya behov kan uppstå samtidigt som andra försvinner, intressen förändras och livets tempo saktar ner. Rätten att åldras och erfara livets föränderliga faser har dock inte alltid varit given för den här gruppen, och fortfarande finns begränsningar i hur stödet utformas i livets senare skeden.

Från institutionalisering till medborgarskap

Under 1900-talets första hälft betraktades personer med intellektuell funktionsnedsättning som en grupp som borde hållas avskild från det övriga samhället, vilket ledde till åtgärder som internering på stora institutioner och tvångssterilisering. De betraktades inte som fullvärdiga medborgare, utan snarare som 'eviga barn' som behövde vård och fostran genom hela livet.

Under 1960-talet påbörjades en genomgripande förändring inom funktionshinderspolitiken, där intentionerna gradvis skiftade – från segregation till integration och delaktighet. Den institutionella logiken började ifrågasättas, och idéer om normalisering och jämlikhet fick allt större genomslag. Den så kallade normaliseringsprincipen betonade att personer med intellektuell funktionsnedsättning skulle ges möjligheter att leva liv som så långt möjligt liknade den övriga befolkningen, med tillgång till sysselsättning, bostad och fritidsaktiviteter.

I takt med detta stärkta medborgarskap och större möjligheter till självbestämmande, motverkades också föreställningen om de "eviga barnen". Detta till förmån för ett mer differentierat livslopp, där personer med intellektuell funktionsnedsättning också kom att betraktas som vuxna. I praktiken har dock begreppet "vuxen" ofta kommit att innebära 'icke äldre', det vill säga personer under 65 år. Därmed har ålderdomen i hög grad förblivit en osynliggjord livsfas för den här gruppen.

För varken i LSS eller dess förarbeten lyfts äldre som en särskild grupp med egna behov och förutsättningar. Snarare fokuserar lagstiftningen på att särskilja personer med funktionsnedsättning från äldre personer – bland annat genom att uttryckligen exkludera personer över 65 år, samt dem vars funktionsnedsättningar bedöms beror på ”naturligt åldrande”. Åldrande och äldre har således aldrig varit en integrerad del av lagstiftningens syfte och tillämpning.

Lagstiftningens ambition har snarare varit att skapa förutsättningar för normalisering och delaktighet i livets aktiva vuxenfas – den period då vi förväntas vara som mest oberoende och produktiva. Detta har inneburit insatser och arbetssätt som främjar rätten till självständigt boende, arbete, personlig utveckling, självbestämmande och självständighet. Den här aktiva fasen kan dock drastiskt skilja sig från hur åldrande och ålderdom ofta ter sig. För äldre, både med och utan intellektuell funktionsnedsättning, kan förutsättningar för ett gott liv och delaktighet i större utsträckning handla om bra boende, trygghet, social samvaro, god vård och omsorg – snarare än om en vardag riktad utåt mot den allmänna sfären – mot daglig verksamhet, arbete, föreningsengagemang och så vidare.

LSS:s inriktning mot att främja ett självständigt och aktivt vuxenliv har därmed i vissa avseenden resulterat i att de fysiska, psykiska och sociala förändringar som kommer med åldrande och ålderdom delvis har osynliggjorts i policy och praktik. Kunskap, stöd och arbetssätt är i hög grad utformade för att skapa möjlighet till ett ’normalt’ vuxenliv, men brister därigenom delvis i att ge förutsättningar för ett ’normalt’ äldrelev.

Bristande kompetens, organisation och samverkan

Lagstiftningens brister på äldreområdet ska förstås mot bakgrund av att antalet och andelen äldre med personkretstillhörighet vid införandet av LSS var betydligt lägre än idag. Medellivslängden för personer med intellektuell funktionsnedsättning har ökat markant de senaste decennierna. Detta är förstås en positiv utveckling, men ställer också krav på att resurser, kompetens och organisatorisk beredskap anpassas för att möta målgruppens behov även vid högre ålder.

Trots att antalet äldre vuxit kraftigt sedan lagen trädde i kraft 1994 konstaterar bland andra Sveriges kommuner och regioner (SKR) att kunskapen om äldre med intellektuell funktionsnedsättning är bristfällig. Det saknas nationella policydokument och riktlinjer, och i kommuner är ofta kompetens, metoder och arbetssätt otillräckliga för att möta behoven.

I en studie framkommer att personal på LSS-boenden uppfattar brukares pensionering från daglig verksamhet som en risk för hälsa och delaktighet. Orsaken är brist på kompetens, riktlinjer, arbetssätt och resurser för att kunna utforma ett ändamålsenligt stöd när livssituationen förändras. Forskning visar även att boendepersonal ofta är

kritisk till de hälso- och sjukvårdsinsatser som erbjuds äldre med intellektuell funktionsnedsättning, då de upplever att hälso- och sjukvårdspersonal har bristande kunskaper om funktionsnedsättningens konsekvenser. Bilden stöds av bland andra Socialstyrelsen som konstaterar att hälso- och sjukvården på många områden behöver medvetandegöras och kompetensstärkas för att personer med funktionsnedsättning ska få tillgång till jämlik vård.

Äldre personer med boende enligt LSS riskerar därmed att hamna i ett mellanrum där varken äldreomsorg, sjukvård eller LSS tillhandahåller det stöd, den service och den omsorg som krävs för att möta individens behov fullt ut. Ett tydligare helhetsperspektiv, samordnade arbetssätt och strategier behövs för att säkerställa att även denna grupp försäkras rätten att åldras på sina egna villkor.

LSS-boende för äldre i Malmö

För personer med intellektuell funktionsnedsättning börjar åldrandet ofta tidigare än hos andra. Krämpor, demenssjukdomar, diabetes, hjärt- och kärlsjukdomar och andra förändringar och sjukdomar som associeras med åldrande uppträder inte sällan redan i 50-årsåldern. Enligt SKR beräknas nästan hälften av de som bor i grupp- och servicebostäder i Sverige om tio år vara 55 år eller äldre, och 30 procent väntas vara över 65. Av de som idag bor på Malmös LSS-boende är över en tredjedel 55 år eller äldre. Av dessa har omkring 150 nått pensionsålder och är 65 år eller äldre, motsvarande 17 procent av samtliga brukare. Även i Malmö väntas gruppen äldre brukare växa under den kommande tioårsperioden.

Att öppna särskilda LSS-boende för äldre kan förbättra möjligheterna att möta behoven och skapa förutsättningar för fler brukare att få erfara livsloppets förändringsprocesser på lika villkor som andra. Erfarenheter från kommuner som har etablerat sådana boenden, redovisade i en rapport från SKR, visar på betydande fördelar, både ur organisatoriskt och kvalitativt perspektiv. I samma rapport uppger många äldre personer inom målgruppen att de, med rätt stöd och anpassning, föredrar att bo tillsammans med andra äldre framför att bo i åldersblandade boenden.

Nedan lyfts fyra centrala aspekter av vad särskilda LSS-boenden för äldre kan innebära för målgruppen.

1. Åldras och bo som andra

Som tidigare konstaterats finns brister inom funktionshinderområdet som begränsar möjligheterna för personer med intellektuell funktionsnedsättning att åldras som andra. Stöd och service till äldre personer inom LSS har i stora delar utgått ifrån funktionsnedsättningen, varför förändringar och behov som följer av åldrandet riskerar att osynliggöras.

Den ofta starka kvarboendepincipen kan ses som ett uttryck för detta. Principen, eller synsättet som det snarare handlar om, innebär att den enskilde har rätt att bo i sin bostad hela livet och ska inte tvingas eller uppmanas att flytta, även om behoven förändras. Motiven bakom detta grundas bland annat i att varje enskilt LSS-boende förväntas kunna anpassa stöd och service efter den enskildes behov oavsett ålder, varför flytt inte ska vara nödvändig för att uppnå lagens krav. Genom kvarboendepincipen försäkras också att den enskilde inte tvingas flytta för att det ska passa kommunens organisation. Dessa motiv är förstås legitima och viktiga för att säkerställa stabilitet och kontinuitet för brukaren, men kan vara problematiska att upprätthålla i praktiken och kan medföra utmaningar och begränsningar för individen.

Enligt Socialtjänstlagen 5§5 ska kommuner ”inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd”. Många äldre utan LSS-beslut väljer att flytta till seniorboenden för att få ökad trygghet, gemenskap med personer i samma livsfas och god tillgång till vård och omsorg. Att erbjuda äldre personer med LSS-beslut motsvarande möjligheter till anpassade boendeformer skulle därmed stärka möjligheterna att leva som andra och bör inte betraktas som en inskränkning av kvarboendepincipen. Snarare kan inrättandet av LSS-boende för äldre innebära ett erkännande av åldrandets realiteter inom LSS, och av att äldre med funktionsnedsättning kan ha behov och önskemål som är svåra att tillgodose i åldersblandade boenden.

2. Gemenskap och delaktighet

På 40 LSS-boenden i Malmö är det mer än 40 år mellan den yngsta och den äldsta brukaren. På en handfull boenden är åldersglappet över 60 år. Stora ålderskillnader behöver inte nödvändigtvis vara problematiskt i sig, men det kan konstateras att sådana ålderskonstellationer är ovanliga i boenden utanför LSS-sfären.

När ålderskillnaderna är stora ökar sannolikheten för att yngre och äldre boende har olika förväntningar på aktiviteter och former för social samvaro. Boendets gemensamma utrymmen kan upplevas stökiga och illa anpassade för äldre personers behov. Vidare kan omställningen från ett rutindrivet arbetsliv till en friare pensionärstillvaro innebära att de tidigare vägarna till aktiviteter, gemenskap och sociala

sammanhang krymper. För den som blir kvar hemma medan grannarna fortsätter gå till daglig verksamhet finns därmed risk för ökad ensamhet och sysslolöshet.

Stora åldersskillnader kan också medföra utmaningar för boendets personal att på ett fullgott sätt anpassa aktiviteter, service och stöd efter en eller två äldres behov och förutsättningar. Genom att inrätta särskilda LSS-boenden för äldre kan verksamheten i högre grad utformas utifrån brukargruppens behov, intressen och livssituation. Detta skapar bättre förutsättningar för social gemenskap med grannar i samma livsfas, vilket i sin tur kan bidra till mer innehållsrika dagar och en verksamhet som i högre grad kan målgruppsanpassas.

3. Hälsa och tillgänglighet

Eftersom åldersrelaterade sjukdomar ofta debuterar tidigt hos personer med intellektuell funktionsnedsättning är nära tillgång till medicinsk kompetens avgörande, så att behov av vård och omsorg kan förebyggas och tillgodoses. På LSS-boende för äldre finns större möjlighet att integrera och anpassa den kontinuerliga medicinska uppföljningen på sätt som liknar reguljära äldreboenden, där tillgången till sjuksköterskor, arbetsterapeuter och läkare ofta är större än på åldersblandade LSS-boenden. Därutöver skapas förutsättningar att knyta till sig medicinsk personal med särskild kompetens kring behov av vård och omsorg hos äldre personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Alla befintliga LSS-boenden kan inte fullt ut anpassas för att möta åldrande brukares förändrade fysiska behov, vilket i vissa fall kan innebära begränsad självständighet och ökad risk för skador. Genom att erbjuda äldre brukare möjlighet att flytta till särskilt anpassade LSS-boende kan en högre grad av självständighet bestå, samtidigt som vardagen blir enklare och tryggare.

Att erbjuda målgruppen utökad tillgång till vård, omsorg och förbättrad fysisk tillgänglighet bör därmed inte ses som ett avsteg från LSS intentioner, utan som ett sätt att stärka rätten att åldras och möta åldrandets behov på samma villkor som andra.

4. Kompetens

Som SKR och andra aktörer konstaterat är kompetensen om åldrande hos personer med intellektuell funktionsnedsättning begränsad. Avsaknaden av nationella riktlinjer och arbetssätt gör det svårt att systematiskt och samordnat möta målgruppens behov. Att säkra och utveckla specialkompetens kring intellektuell funktionsnedsättning, demenssjukdomar och andra åldersrelaterade förändringar och behov är därmed en stor utmaning – särskilt med tanke på att personer över 65 år bor på omkring 70 olika boenden i staden. Den kompetens som finns har därmed begränsade förutsättningar att nå ut till mer än enskilda brukare som bor på ett boende där kompetensen råkar finnas.

Men med boende särskilt riktade mot äldre kan sådan specialistkompetens samlas och nå större delar av målgruppen. Boende kan också fungera som hubb för utveckling av metoder och arbetssätt för spridning till personal i åldersblandade boenden.

Ett steg på vägen

LSS-boende för äldre är inte lösningen på samtliga utmaningar kopplade till åldrande och äldre inom LSS. Dock kan en sådan boendeform utgöra en plattform och utgångspunkt för kontinuerligt lärande och kunskapshöjande arbete och motverka osynliggörandet av åldrande inom funktionshinderpolitik och -praktik. Eftersom nationella riktlinjer och förhållningssätt saknas behöver de enskilda kommunerna ta ett större ansvar när det kommer till att säkerställa att personer med LSS-insatser försäkras goda levnadsvillkor inte bara som barn och vuxna, utan också som äldre. Förvaltningen menar därför att särskilda boenden för målgruppen är ett viktigt första steg varifrån satsningen gentemot äldre brukare kan inledas och förankras.

Ansvariga

Annika Gottfridsson Ekonomichef
Charlotte Widén Odder, Direktör

Remissvar: Att leva som andra - Att åldras som andra

FSN-2025-5856

Utveckling av arbetet gentemot äldre personer med LSS-insatser

FUB Malmö välkomnar Funktionsstödsförvaltningens initiativ att stärka stödet för äldre personer med insatser enligt LSS. Förslaget ligger i linje med både LSS intentioner om goda levnadsvillkor och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD).

1. Rätten att åldras som andra – CRPD artikel 19, 25 och 28

CRPD tydliggör rätten att leva självständigt och delta i samhällslivet (artikel 19). Artikel 25 och 28 betonar rätten till hälsa och social trygghet på lika villkor genom hela livet. Äldre personer inom LSS ska därför ges stöd som möter både funktionsrelaterade och åldersrelaterade behov.

2. Särskilda LSS-boenden för äldre – i linje med artikel 19 och 26

FUB Malmö stödjer förslaget om att etablera LSS-boenden särskilt riktade till äldre. Dessa stärker möjligheten att välja boendeform, få anpassat stöd, samt möta åldrandets behov i en miljö som ger trygghet och delaktighet. Artikel 26 understryker vikten av habilitering/rehabilitering i alla livsfaser.

3. Social gemenskap och delaktighet – artikel 30

Stora åldersspann i dagens LSS-boenden kan skapa ojämlika villkor för aktiviteter och delaktighet. Anpassade boenden för personer i samma livsfas stärker möjligheten till gemenskap, aktivitet och meningsfull vardag.

4. Hälsa och trygghet – artikel 25

Personer med intellektuell funktionsnedsättning drabbas ofta tidigare av åldersrelaterade sjukdomar. Specialiserade boenden skapar bättre förutsättningar för medicinsk uppföljning, samarbete med hälso- och sjukvård och förebyggande arbete.

5. Mobila specialistteam – artikel 19 och 25

FUB Malmö ser mycket positivt på förslaget att utreda mobila team med specialistkompetens kring både funktionsnedsättning och geriatrik. Detta kan stärka tryggheten och minska glappet mellan LSS, primärvård och regionens specialistvård.

6. Delaktighet och inflytande – artikel 4.3 och 12

Brukare och deras organisationer ska involveras i utformningen av insatser och riktlinjer. Det är i linje med artikel 4.3. Artikel 12 betonar rätten till beslutsstöd i situationer där kognitiva förändringar påverkar beslutsförmågan.

7. Aktiv involvering – CRPD artikel 4.3

I enlighet med CRPD artikel 4.3 ska personer med funktionsnedsättning aktivt involveras i all utformning av politik, riktlinjer och insatser som berör dem. För FUB Malmö innebär detta att äldre brukare, anhöriga och funktionsrättsorganisationer ska vara delaktiga i varje steg av processen – från planering och beslutsfattande till genomförande och uppföljning. Aktiv involvering säkerställer att nya boendeformer, arbetssätt och stödinsatser grundas i verkliga behov och erfarenheter hos målgruppen.

8. Möjlighet att fortsätta arbeta i Daglig verksamhet efter 65 – CRPD artikel 19 och 27

Precis som andra i samhället ska personer med daglig verksamhet ha möjlighet att fortsätta arbeta även efter 65 år. För många är den dagliga verksamheten en arbetsplats i ordets rätta bemärkelse – en plats där man bidrar, deltar och har sin sociala gemenskap. Därför ska övergången vid 65 inte automatiskt innebära att arbetet upphör.

CRPD artikel 19 och 27 betonar rätten att delta i samhällslivet och i meningsfull sysselsättning genom hela livet. Möjligheten att fortsätta i daglig verksamhet måste vara en individuell rättighet, baserad på brukarens vilja och behov – inte på administrativa åldersgränser.

9. Färdtjänst, mobilitet och ekonomi – CRPD artikel 20 och 28

FUB Malmö vill särskilt betona att en fungerande färdtjänst är en avgörande del av äldres möjlighet att leva ett gott liv inom LSS. För många äldre brukare, särskilt efter pensionering från daglig verksamhet, är färdtjänsten helt avgörande för att kunna upprätthålla sociala kontakter, delaktighet, hälsa och meningsfulla aktiviteter.

CRPD artikel 20 fastslår rätten till personlig rörlighet och artikel 28 rätten till adekvat levnadsstandard. För äldre inom LSS, som ofta lever med små ekonomiska marginaler, riskerar höga kostnader för färdtjänst att leda till minskad rörlighet, isolering och sämre hälsa.

För att satsningen på äldre inom LSS ska få fullt genomslag behöver Malmö stad säkerställa att färdtjänsten är ekonomiskt tillgänglig, att kostnader inte begränsar resor och att mobilitetsperspektivet integreras i planeringen av insatser och boendeformer.

Fördjupande perspektiv på åldrande, hälsa och livsvillkor för äldre med IF

Det generella åldrandet startar tidigare hos personer med intellektuell funktionsnedsättning (IF). Det beror både på funktionsnedsättningen i sig och på levnadsvillkor som ofta innebär mindre fysisk aktivitet, sämre kost, mindre socialt nätverk och högre förekomst av ohälsosamma livsmönster. Det förebyggande hälsoarbetet blir därför minst lika viktigt – och i många fall ännu viktigare – för äldre personer med IF jämfört med andra äldre. Många kommuner arbetar idag förebyggande enligt Fingermodellen. Samma ambitionsnivå behövs för äldre personer med IF.

Det är också viktigt att betona att åldrandet ser väldigt olika ut. Orken och funktionsförmågan varierar kraftigt mellan individer, och insatser måste därför utgå från personens egna behov och förutsättningar.

När det gäller det medicinska omhändertagandet är det relevant att jämföra med äldreboenden där läkare rondar regelbundet. Ett motsvarande arbetssätt behövs även inom LSS-boenden, där äldre personer ofta får mer komplexa vårdbehov.

Daglig verksamhet (DV) är en rättighet så länge personen är i yrkesverksam ålder. I Sverige har arbetstagare rätt att arbeta kvar till 69 års ålder, och motsvarande princip bör gälla DV. Samtidigt framgår det av förarbetena att deltagare som behöver fortsatt verksamhet efter denna ålder ska få möjlighet till det. Det kan handla om anpassad, lugnare verksamhet, kortare dagar eller färre dagar i veckan.

För att ge personer med IF likvärdiga livsvillkor som andra äldre behövs även träffpunkter riktade specifikt till äldre med IF. Träffpunkten i Kirseberg är ett gott exempel, men behovet är större än så. För de som inte längre orkar resa är aktiviteter i det egna boendet avgörande. Det minskar risken för isolering och skapar möjlighet till social kontakt utanför personal och grannar i boendet.

Det behövs också en långsiktig strategi för LSS-äldreboenden. I dag händer det att äldreboenden inom LSS får svårt att fylla platser, och att en ung person som behöver sitt första boende flyttar in när en äldre person gått bort. Det gör att boendet inte fungerar som ett äldreboende över tid. För att stärka förtroendet och tydliggöra nyttan med att flytta till ett äldreboende för personer med IF behöver kommunen kommunicera vad som erbjuds, såsom:

- mer personal
- kompetens inom åldrande och demens
- mer aktiviteter och social samvaro
- grannar i liknande ålder

Det är också viktigt att erbjuda tydlig information till anhöriga, gode män och – inte minst – personen själv. Studiebesök eller digitala visningar kan underlätta beslutsprocessen. En egen kö till äldreboenden, där endast äldre personer med IF kan flytta in, stärker boendeformen. Det behöver också finnas en rutin för att erbjuda äldreboende i god tid, eftersom beslut kan behöva mogna över tid, samt regelbundna genomgångar av situationen i kommunen för att identifiera vilka som kan behöva flytta inom de kommande åren.

Sammanfattning

FUB Malmö tillstyrker förvaltningens förslag. Malmö har möjlighet att ta en nationellt ledande roll i att säkerställa goda levnadsvillkor även i ålderdomen, i enlighet med CRPD. Särskilda LSS-boenden för äldre, satsning på mobila team, stärkt färdtjänst och ekonomisk tillgänglighet är viktiga och nödvändiga steg.

För FUB Malmö

Jeanette Fridh

Remissvar: Att leva som andra - Att åldras som andra **FSN-2025-5856**

Att leva som andra - Att åldras som andra

Fontänhuset Malmö välkomnar arbetet för att förbättra och stärka målgruppens levnadsvillkor genom insatser på hälsa, kompetensutveckling för personal och lämpliga boendalternativ.

Satsningen går hand i hand med stadens medlemskap i WHO:s nätverk för äldre vänliga städer och beaktar specifikt äldre med intellektuell funktionsnedsättning, vars behov annars riskerar att osynliggöras.

Åldrande med funktionsnedsättning

Forum för demokrati och mänskliga rättigheter har med Malmöbor och civilsamhälle genomfört tre dialogträffar som en del av arbetet att göra staden mer åldersvänlig. Teman för träffarna har varit bostäder, kommunikation och delaktighet. En rapport kommer att sammanställas i syfte att bidra till en handlingsplan som tas fram under 2026, vilket är positivt för stadens utveckling. Avsaknaden av diskussion kring äldre med funktionsnedsättningar är dock tydlig, och därför ännu viktigare att lyfta utifrån Funktionsstödsförvaltningen. Rätten till goda levnadsvillkor måste gälla alla äldre i vår stad.

Remissen föreslår att nämnden ska verka för att utveckla arbetet gentemot äldre med insats enligt LSS, men äldre vars insatser är kopplade till socialpsykiatri måste också omfattas. Gruppen har en ökad risk för social exkludering, ofrivillig ensamhet och suicid. På Fontänhuset Malmö möter vi en stor grupp äldre (67+), som levt med psykisk ohälsa länge, vissa hela sina liv, och vars individuella behov förändrats och nu är kopplade till åldrandet, inte till en arbetsinriktad rehabilitering. Seniorer blir kvar i verksamheten i brist på annan social samvaro, meningsfullhet och fungerande stödfunktioner, anledning till att projekt "Åldras med Silver-medlemskap" startats. Denna grupp äldre finner inte acceptans i befintliga mötesplatser och utveckling av en alternativ gemenskap bör prioriteras för att möta upp behoven.

LSS-boende för äldre i Malmö

Hemmet är ens borg och det ska kännas tryggt och trivsamt. Igenkännande med andra och större möjligheter att få behov tillgodosedda kan klart vara fördelar med alternativa boendeformer riktade till äldre.

Viktigt i sammanhanget är dock, att såsom andra äldre själva väljer att ansöka om seniorboende, måste äldre med funktionsnedsättning ges möjlighet att vara involverade och delta i processerna, oavsett beslutsförmåga, för att minimera risken för att erfara en flytt som en inskränkande åtgärd. Inte att förglömma har åldersblandade boenden en positiv aspekt som många äldre lyfter och det är vikten av att som äldre ha möjlighet till gemenskap med yngre generationer och hur det utbytet kan bidra till glädje och bättre hälsa. Sociala sammanhang, anpassade mötesplatser och fungerande färdtjänst hade kunnat bidra till fortsatt nätverkande utan åldersgränser och motverka ofrivillig isolering för de boende.

Ökade förutsättningar för att integrera medicinska uppföljningar och ha tillgång till specialiserade team på boendet kan i hög grad stärka rätten att åldras värdigt och på samma villkor som andra.

För Autism Skåne

Karina Topel

Remissvar: Att leva som andra - Att åldras som andra

FSN-2025-5856

Autism Skåne ser positivt på Funktionsstödsförvaltningens arbete för att stärka jämlikheten, höja livskvaliteten och säkerställa rätten till goda levnadsvillkor livet ut, för personer med intellektuell funktionsnedsättning (IF). Vi delar uppfattningen att åldrandet länge har varit en osynlig del av LSS. Begreppet goda levnadsvillkor måste tolkas annorlunda i hög ålder med mer fokus på trygghet, hälsa och meningsfull vardag, mindre på produktivitet och aktivitet. Det är därför bra att förvaltningen lyfter de problem som drabbar många funktionsnedsatta när deras funktionsnedsättning riskerar att bedömas som enbart naturligt åldrande när de fyller 65 år, i stället för att goda levnadsförhållanden möjliggörs även för äldre.

Autism Skåne stödjer ambitionen att utveckla metoder, arbetssätt och samverkan kring äldre med LSS-insats. Det är angeläget att kommunikation, bemötande och aktiviteter anpassas efter både funktionsnedsättning och ålder. Vi vill betona vikten av personcentrerade lösningar, att målet inte enbart är att åldras som andra, utan att åldras på egna villkor.

Vi ser positivt på satsningar på kompetensutveckling av personal, mobila stödteam samt utveckling av frivilliga boendeformer för äldre med kognitiva funktionsnedsättningar.

Men vi vill betona att utvecklingen bör ske med tydligt individfokus. Ingen person ska behöva flytta mot sin vilja eller för att boendet saknar möjligheter till anpassning eller personal med rätt kompetens. Vad som upplevs som tryggt skiljer från person till person. Att bo länge i samma bostad kan ge trygghet av att vara väl förtrogen med miljö och människor. Den nivån av trygghet uppvägs kanske inte för individen, av att flytta till ett särskilt LSS-boende för äldre. I underlaget beskrivs att många äldre utan funktionsnedsättning väljer att flytta till ett äldreboende. Det stämmer men samtidigt väljer många äldre utan funktionsnedsättning att bo kvar i sin invanda bostad.

Därför menar vi att arbetet behöver inkludera ett tydligt brukarperspektiv, där personer med autism/IF och deras anhöriga involveras i utformning, utvärdering och uppföljning. Hur ska de som inte väljer att flytta till ett LSS-boende för äldre tillförsäkras goda levnadsvillkor? LSS-boenden för äldre bör inte bli standardlösning, men det kan vara en valmöjlighet.

Autism Skåne stödjer att äldre med kognitiva funktionsnedsättningar ska kunna välja boende med jämn åldersgrupp och anpassad miljö. Men det krävs en individuell bedömning där den äldres vilja dokumenteras och följs upp.

För Autism Skåne

Anna-Karin Wickström

Remissvar: Att leva som andra - Att åldras som andra **FSN-2025-5856**

Vi i Malmö Anhörigförening MAF är positiva till förvaltningens skrivning i aktuellt ärende.

Vi tycker det är självklart att äldre med LSS-insatser ska ha tillgång till:

- särskilda LSS-boende för äldre, relaterade till både symtom och ålder, med hög medicinsk specialkompetens.
- att Malmö ska bygga upp en kompetensförstärkning inom LSS för att kunna möta en jämlik vård.
- sakkunniga mobila stödteam för äldre med speciella behov.

Med tanke på att personer med Downs syndrom drabbas av Alzheimers sjukdom i mycket hög utsträckning och dessutom betydligt tidigare i livet än andra borde det vara självklart att de ska ges möjlighet att flytta till specifika LSS-boenden. I det svenska kvalitetsregistret Svedem, som är det största i världen för förkognitiv svikt och demenssjukdomar, kan man sedan 2021 registrera Alzheimers sjukdom vid Downs syndrom som en egen diagnos.

För Malmö Anhörigförening, MAF

Ingrid Törnqvist